

- поведінки, безпеки життєдіяльності у доквіллі;
- створення таких умов навчання, спілкування дітей між собою та з учителем, які б забезпечували збереження і укріплення здоров'я дітей, формування у них цілісності свідомості, благоговіння перед життям - і своїм і оточуючих;
- організації діяльності дітей, яка враховує біоритми в доквіллі, в тому числі відображені в народному календарі; яка забезпечує рухливу активність (під час уроків серед природи, динамічних пауз у природі, рольових ігор тощо);
- створення умов для вияву творчості дітей; лікування творчим процесом - ця методика має глибоке коріння у вітчизняній педагогіці;
- задоволення природної потреби, обов'язкової для всіх у вік становлення ноосфери - отримання глибоких наукових знань і тим самим забезпечення кожному учневі зв'язку з природою, можливо, блокування включення механізмів хвороби, самознищення (алкоголізму, наркоманії та ін.)

Дослідження деяких колективів шкіл показує, що зміст освіти і модель навчального процесу має суттєве значення в оздоровленні дітей. Так, в Дніпровській СШ Верхнє дніпровського району досліджено, що впровадження моделі освіти "Довкілля" впливає на зниження захворювань, зокрема на грип.

6. Диференційованою

Диференціація навчання в старшій школі враховується трьома моделями природничонаукової освіти, що розроблені в програмі "Довкілля". Вона включає програми природничонаукових предметів для загальноосвітніх шкіл, для класів з поглибленим вивченням природничих дисциплін, для класів з поглибленим вивченням гуманітарних дисциплін [1].

Література

1. Ильченко В.Р., Гуз К.Ж. Освітня програма «Довкілля»: концептуальні засади інтеграції змісту природничонаукової освіти. – Київ-Полтава, ПОІПОПП, 1999. – 123 с.

СУЧАСНИЙ УРОК БІОЛОГІЇ

Калініченко Н.

До хорошого уроку вчитель готується все життя

В.О. Сухомлинський

В статті розкриваються аспекти дидактики сучасного уроку біології в загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: дидактика, типи уроків, структура уроків біології, інформаційно-комунікаційні технології.

Постановка проблеми. Сучасні уроки біології включають сукупність методів і засобів для реалізації змісту навчання. Особливо важливо для вчителя біології ґрунтовно оволодіти технологіями навчання, найраціональнішими способами навчання на основі принципів системності, що забезпечить ефективність реального процесу навчання. *Мета даної статті* – розкрити актуальні аспекти сучасного уроку біології.

Аналіз актуальних досліджень. У сучасній методиці викладання біології немає єдиної загальновизнаної класифікації уроків. Уроки поділяють на типи за різними ознаками поділу. М.М.Верзілін і В.М.Корсунська пропонують виділяти типи уроків, виходячи із змісту біологічних понять (морфологічні, анатомічні, фізіологічні та ін.) і зв'язаних з ними методів навчання (словесних, наочних,

практичних) [1, 184-190]. Науковці, методисти і вчителі значно вдосконалили структуру, функції і типізацію уроків з врахуванням змісту, завдань, принципів, методів організації пізнавальної діяльності учнів, технічного оснащення процесу навчання. І.Д. Зверев і А.М. Мягкова при виділенні типів уроків виходять з дидактичних принципів, а при виділенні їх видів – із джерел знань спеціфіки організації пізнавальної діяльності учнів [2].

Методисти-біологи В. М. Максимова, Г. Є. Ковальова з врахуванням провідних дидактичних завдань і особливостей змісту виділяють три типи уроків: урок засвоєння нового матеріалу, орієнтований на формування і розвиток біологічних понять (наприклад, уроки з вивчення зовнішньої або внутрішньої будови тварин); урок формування умінь і навичок, що забезпечується застосуванням знань, біологічних понять різних видів (наприклад, уроки з лабораторними роботами на визначення будови і складу насіння); повторювально - узагальнюючий, спрямований на світоглядні висновки з врахуванням внутріпредметних і міжпредметних зв'язків, а також на контроль знань учнів (наприклад, уроки з вивчення значення рослин або тварин у природі і житті людини). Найпоширеніша в сучасній педагогічній теорії і практиці класифікація уроків за основною дидактичною (навчальною) метою занять. За цією ознакою розрізняють такі типи уроків: 1) урок засвоєння нових знань; 2) урок формування (засвоєння) вмінь і навичок; 3) урок застосування знань, вмінь і навичок; 4) урок узагальнення і систематизації знань; 5) урок перевірки знань, умінь і навичок; 6) комбінований урок [3].

Виклад основної матеріалу. Провідні вчені з методики навчання біології І.В. Мороз, А.В. Степанюк, О.Д. Гончар наголошують, що на кожному уроці відповідно до мети реалізуються навчальні, виховні й розвивальні завдання. Мета уроку орієнтує вчителя й учнів на досягнення реального результату. Належний рівень теоретичної підготовки вчителя дає йому змогу, зважаючи на об'єктивні закономірності, реалізовувати технологію уроку вибором доцільних форм, методів і засобів навчання. Сучасний урок біології має бути демократичним, тобто проводиться не для учнів, а з учнями, з врахуванням їхніх потреб та інтересів. Авторський колектив, на який ми посилаємося, окреслив основні вимоги до сучасного уроку біології, поділені на чотири групи: дидактичні, виховні, організаційні й методичні [6, 348-349]. Кожний тип уроку має свою, лише йому властиву, макроструктуру з постійними, чітко визначеними елементами, що не зазнають особливих змін. Наприклад, урок засвоєння знань складається з таких основних макроелементів: *сприймання й усвідомлення навчального матеріалу, осмислення й запам'ятання, узагальнення й систематизації знань*. Якщо пропустити хоч один із цих елементів, то це відчутно вплине на якість знань. Крім основних макроетапів, кожний тип уроку має ще й внутрішню будову - мікроструктуру. Вона визначається способами або засобами, за допомогою яких досягається часткова мета, забезпечується кожний етап уроку. Ця мікроструктура і є найоб'ємнішою, найдинамічнішою частиною кожного уроку. Вона дає змогу гнучко використовувати всю структуру уроку. При плануванні мікроструктури уроку визначаються завдання для підвищення рівня пізнавальної активності й самостійності школярів, реалізації зв'язку між дидактичними цілями уроків і способами їх досягнення, між структурою та методикою уроку [5, 172-175]. Усе більше навчальних закладів, учителів біології приділяють увагу мультимедійним засобам навчання (МЗН), які забезпечують краще сприймання дітьми навчального матеріалу, індивідуалізацію навчання, розвиток творчих здібностей, підвищення мотивації навчання, формування самооцінки та створення умов для самостійної роботи учнів. Програмний продукт "Біологія", серія Репетитор (1С) визначають як класичний електронний підручник, де крім ілюстрацій є рухомі схеми та відеофрагменти, що дозволяють наочно показати хід певних біологічних процесів. Посібник містить основний матеріал за державною програмою та додаткову корисну інформацію з біології, а також розділи:

біографія вчених, словник-довідник, таблиці з довідковими відомостями та система електронних тестів.

Зазначена програма зручна в користуванні: має дружній інтерфейс, пошукову систему, зручну навігацію та пропонує тексти для роздрукування. Даним посібником рекомендують користуватися із супроводом учителя [7].

Розробники сертифікованих програм з біології у системі середньої загальної освіти класифікують їх за такими критеріями: використання інформаційних технологій як у фронтальній, так і в груповій роботі; використання електронних підручників як засобу самонавчання; використання окремих типів файлів (зображення, відео, аудіо, анімації); створення власних уроків через інтеграцію різних об'єктів в один формат – презентації, web-сторінки, конструктор уроків.

Висновки. При моделюванні уроків біології вчителю необхідно повно використовувати позитивні можливості традиційного навчання: це систематичний характер; логічно впорядкована подача навчального матеріалу; оптимальні витрати ресурсів при масовому навчанні; постійній емоційній вплив особистості вчителя на учнів і забезпечувати поступальний перехід до методики формування пізнавальних потреб, творчої діяльності, до самостійного добування знань, вміння міркувати, робити висновки і висувати гіпотези [4]. Це спонукатиме школярів до встановлення на уроках біології логічних, причинно-наслідкових зв'язків, формуватиме вміння робити логічні висновки на основі проведених дослідів та експериментів. В оптимально змодельованому навчальному середовищі створюється комфортний психологічний клімат, учні налаштовуються на активну й плідну індивідуальну, парну, групову форми роботи, забезпечується розвиток особистості учня, формування таких властивостей мислення, як критичність, самостійність, швидкість, гнучкість, а вміння критично мислити повинне бути визначальним.

Література

1. Верзілін М.М., Корсунська В.М. Загальна методика викладання біології. К: Вища школа, 1980. – 250 с.
2. Зверев И. Д., Мягкова А.Н. Общая методика преподавания биологии в средней школе. - М.: Просвещение, 1985. – 191 с.
3. Онищук В.О. Типи, структура і методика уроку в школі. - К.: Рад. школа, 1973. – 159 с.
4. Підласий І.П. Як підготувати ефективний урок: Кн. для вчителя. -К.: Рад. школа, 1989. – 204 с.
5. Шульдик В.І. Як підготувати ефективний урок біології / Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. — К.: Наук. світ, 2000. – 250 с.
6. Загальна методика навчання біології. За редакцією І. В. Мороза. К.: Либідь, 2006. – 590 с.
7. Списано з екрану
<http://www.nbu.gov.ua/eournals/ITZN/em4/content/07szveeg.htm>

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СПЕЦІАЛІСТА ПОЧИНАЄТЬСЯ ЗІ ШКОЛИ

Кремень В.Г. (м. Київ)

Школа краща та, де дають кращі знання – це твердження сьогодні вже не є правильним. Актуалізуватися мають такі функції, які є слабкими і нерозвинутими: навчити дитину навчатися впродовж життя; виробити уміння, навички до самонавчання; практична орієнтованість знань, засвоєння знань як бази поведінки життя кожної людини. Тому для АПН буде багато завдань. Адже викладачі і майстри виробничого навчання на місцях як і вчителі мають потребу отримувати науково обґрунтовані рекомендації й поради, дізнаватися про інно-